

**КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

РУДНИК ЛЮДМИЛА ІВАНІВНА

УДК 342.70:354.42/.44

ПРАВО НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ - 2015

Дисертацією є рукопис
Робота виконана у Національному університеті біоресурсів і природокористування України Кабінету Міністрів України

Науковий керівник доктор юридичних наук, доцент
Ліпкан Володимир Анатолійович,
Глобальна організація союзницького
лідерства, голова наглядової ради

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник
Цимбалюк Віталій Степанович,
Науково-дослідний центр правової
інформатики Національної академії
правових наук України, завідувач
науковим відділом теорії та історії
інформаційного права

кандидат юридичних наук
Татарникова Кристина Геннадіївна,
Київський міжнародний університет,
викладач кафедри теорії держави і права,
адміністративного і фінансового права

Захист відбудеться «26» лютого 2015 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.004.16 у Національному університеті біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Генерала Родімцева, 19, навчальний корпус № 1, кімната 97

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного університету біоресурсів і природокористування за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 13, навчальний корпус № 4, кімната 41а

Автореферат розісланий «23» січня 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Ю. Піддубний

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Право на доступ до інформації визначаємо як одне з основних прав людини та громадянина. Останнім часом прийнято низку законодавчих актів і нормативних документів, у яких воно знайшло своє закріплення, зокрема Закони України «Про інформацію» (з відповідними змінами та доповненнями), «Про доступ до публічної інформації», «Про звернення громадян» тощо. Однак процес реалізації права на доступ до інформації в Україні дещо ускладнюється в силу недостатнього досвіду й системних наукових досліджень. Розроблення та запровадження ефективних заходів, які б, у свою чергу, сприяли реалізації права на доступ до інформації, є не лише особливо актуальним, але й складним.

Одночасно не достатньо сформувалося сприятливе інформаційне середовище для реалізації права на доступ до інформації в Україні. Основні проблеми пов'язані з низьким рівнем інформаційної грамотності, зокрема, стосовно своїх прав, неправомірним віднесенням органами державної влади інформації до такої, що є з обмеженим доступом, а саме, незаконне накладення грифу таємності, недостовірність інформації, яку отримують споживачі в процесі забезпечення «інформаційного інтересу». Особливо гостро дана проблема отримала свій прояв під час Євромайдану 2013, подій в АР Крим та на Сході України, коли населенню транслювали декілька разів поспіль одні й ті ж фрагменти бойових дій, коментуючи це постійним протистоянням та періодичною ескалацією конфлікту.

Здійснивши аналіз наукових джерел, автор дійшов висновку, що теоретичні та практичні аспекти права на доступ до інформації залишаються на стадії розроблення, незважаючи на наявність певної кількості розвідок. Тому, зазвичай, переважна більшість науковців акцентує увагу на дослідженні теоретичних проблем термінології, а саме, вироблення уніфікованих дефініцій щодо категорій, які становлять зміст права на доступ до інформації. Серед таких дефініцій окремо виділяємо термін «інформація» й зазначаємо на необхідності його переосмислення та реконцептуалізації на юридичному рівні. Окремий інтерес становить визначення переліку правомочностей права на доступ до інформації. Дещо опосередковано порушувалась і підлягала вивченню проблема права на доступ до інформації як самостійного інформаційного права, зазвичай, воно розглядалося в роботах, основним предметом яких була інформаційна безпека або політика, а вчені-адміністративісти наполягають на неможливості виокремлення інформаційного права як окремої галузі права та безпосередньо права на доступ до інформації.

Методологія формування й розвитку інформаційного права, кодифікації інформаційного законодавства України вже частково закладена в опублікованих наукових і навчальних працях ряду вітчизняних дослідників інформаційних правовідносин, зокрема, таких як: І. В. Арістова, В. Ю. Баскаков, К. І. Беляков, В. І. Гурковський, М. І. Дімчогло, В. А. Залізняк, О. О. Золотар, Р. А. Калюжний, В. О. Кір'ян, О. В. Кохановська, І. Ю. Крегул, Г. М. Красноступ, В. А. Ліпкан, Ю. Є. Максименко, О. А. Мандзюк, А. І. Марущак, П. Є. Матвієнко, Н. Б. Новицька,

А. М. Новицький, О. П. Світличний, К. Г. Татарникова, В.С. Цимбалюк, К. П. Череповський, М. Я. Швець, О. В. Шепета та інших.

У дослідженні застосовано й адаптовано до права на доступ до інформації наукові та практичні підходи, висвітлені у працях фахівців із загальної теорії права та галузевих теорій права, серед яких: В. Н. Денисов, А. В. Задорожній, Е.Б. Кубко, В.К. Мамутов, В. І. Муравйов, В. П. Нагребельний, Н. М. Пархоменко, П. М. Рабінович, Н. Ф. Селивон, О. В. Скрипнюк, В. В. Цветков, Г. І. Чанишев, Р. І. Чанишев, Ю. С. Шемшученко, О. І. Ющик та інші.

Зазначене вище зумовлює актуальність і нагальність для теорії та практики дослідження права на доступ до інформації, його правове регулювання, відповідність розвитку законодавства про інформаційну сферу суспільства Конституції України, реалізація її положень у державній інформаційній політиці тощо.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Проведене дослідження виконано відповідно до основних положень Законів України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», «Про захист персональних даних», Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 року № 386-р, Постанови Кабінету Міністрів України Про затвердження Положення про Єдину базу даних електронних адрес, номерів факсів (телефаксів) суб'єктів владних повноважень від 05 січня 2011р., Постанови Ради центральної спілки споживчих товариств України Про Програму інформатизації споживчої кооперації України на 2011-2015 роки від 10 листопада 2010 р., Постанови Верховної Ради України від 01 січня 2005 р. Про рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні, Указу Президента України № 449/2014 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2014 року «Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України» від 1 травня 2014 року.

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає в тому, щоб на основі системного аналізу положень теорії інформаційного права, чинного законодавства й практики його застосування визначити особливості права на доступ до інформації та на підставі цього надати науково обґрунтовані пропозиції й рекомендації щодо шляхів підвищення ефективності його правового регулювання в Україні.

Для досягнення поставленої мети в дисертації вирішуються такі основні задачі:

- здійснити історіографічний аналіз розвідок із права на доступ до інформації;
- визначити методологічні засади дослідження права на доступ до інформації;
- проаналізувати поняття та зміст права на доступ до інформації;
- розглянути право на доступ до інформації як елемент правового статусу людини і громадянина;

- характеризувати порядок доступу до інформації з обмеженим доступом;
- прослідкувати сучасні тенденції розвитку інформаційних правовідносин у сфері доступу людини та громадянина до інформації;
- здійснити аналіз міжнародного досвіду правового регулювання права на доступ до інформації;
- запропонувати шляхи підвищення ефективності правового регулювання права на доступ до інформації в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають, змінюються й припиняються у процесі доступу до інформації.

Предметом дослідження є право на доступ до інформації.

Методи дослідження визначаються загальнотеоретичним і спеціально-галузевими підходами, способами, засобами, а також загальними та спеціальними методами права. Завдяки *діалектичному та історичному підходам* було сформовано теоретико-правові положення щодо права на доступ до інформації на основі огляду наукових публікацій (підрозділи 1.1, 1.2); *системний підхід* застосовано при формуванні теоретико-правових основ права на доступ до інформації (розділ 1) та науково-доктринальних положень, пов'язаних із визначенням засадничих положень права на доступ до інформації (підрозділ 1.1); *аксіологічний метод* було застосовано для з'ясування співвідношення права на доступ до інформації з іншими правами в інформаційній сфері (підрозділи 1.3.); *юридико-догматичний підхід* уможливив виконання прикладного системного аналізу (у розділі 2, стосовно визначення базових концептів права на доступ до інформації); *герменевтичний метод* дав можливість здійснити тлумачення концептів права на доступ до інформації, розкрити зміст норм права та наукових знань (підрозділи 1.3, 2.1, 2.2); *історичний підхід* застосовано у комплексі зі статистичними методами та методом експертних оцінок (у підрозділі 1.3.); *структурний* – при визначенні складових права на доступ до інформації (підрозділи 1.3, 2.1); *порівняльно-правовий* метод застосовувався для вивчення законодавства про інформацію України та інших країн, а також міжнародних нормативно-правових актів (розділ 3); метод *евристики* – для формування положень удосконалення інформаційного законодавства України щодо права на доступ до інформації, зокрема (розділ 3).

Нормативною базою дисертації є Конституція України, закони України, укази та розпорядження Президента України, постанови й розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти органів виконавчої влади, міжнародні нормативно-правові акти та нормативно-правові акти окремих країн світу, які регулюють правовідносини у сфері кодифікації законодавства про інформацію.

Емпіричну базу дисертації становлять: нормативно-правові акти, у тому числі законодавчі акти, що регулюють різні напрями інформаційної діяльності, а також показники державної статистики та експертні оцінки.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дана дисертаційна робота є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексним дослідженням, присвяченим праву на доступ до інформації.

Здійснено ґрунтовне дослідження правових проблем права на доступ до інформації, за результатами якого дисертантом вироблено окремі пропозиції щодо підвищення ефективності правового регулювання права на доступ до інформації в Україні. Проведені дослідження дали змогу сформувати й аргументувати основні положення, що відображають складові рівні наукових розвідок:

уперше:

– сформульовано засади визначення інформації з обмеженим доступом як правового феномену у вітчизняній інформаційній теорії, який є доволі новим та не розробленим достатньою мірою. Феноменологія полягає в тому, що даний термін вживається в законодавстві, але не існує чіткого переліку видів інформації, які в нього входять (конфіденційна, таємна та службова – за законом України «Про інформацію», у Постанові Ради центральної спілки споживчих товариств України «Про Програму інформатизації споживчої кооперації України на 2011-2015 роки» – комерційна таємниця та конфіденційна інформація та ін.);

– науково обґрунтовано й визначено необхідність виділення вузького та широкого розуміння інформації з обмеженим доступом. Інформація з обмеженим доступом, у вузькому сенсі – обмежені відомості; в широкому сенсі – відомості й дані, збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному чи цифровому вигляді, які перебувають у законному володінні особи. Щодо доступу до них встановлюється законодавче обмеження в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету й неупередженості правосуддя;

– виокремлено приклади порушення або перешкоджання реалізації права на доступ до інформації: неправомірне застосування грифів обмеження доступу до інформації («опублікуванню не підлягає», «не для друку», «для службового користування») або ж не доведення до відома громадян розміру граничних норм витрат на копіювання чи друк документів, що надаються за запитом на інформацію тощо;

– окреслено історіографію дослідження права на доступ до інформації у вітчизняній науці, внаслідок чого робиться висновок про відсутність парадигмальної наукової концепції щодо тематики нашого дослідження та необхідність становлення обґрунтованої наукової думки;

– визначено те, що джерело становлення права на доступ до інформації є природнім, проте його виникнення та оформлення, а також подальша конкретизація відбувалася в міру розвитку інформаційного суспільства і цей процес триває і на даний момент.

удосконалено:

– запропоновано авторське визначення поняття комерційної таємниці – інформація, яка не підлягає оголошенню, окрім випадків, передбачених законодавством, і безпосередньо пов'язана з комерцією, а власник чи особа, яка здійснює розпорядження нею, вживає всіх необхідних заходів щодо збереження її цілісності й секретності;

– аргументацію доцільності та правової співмірності використання поняття «режим доступу», а не «категорія доступу»;

– положення, яке ґрунтується на твердженні, що удосконалення інформаційного законодавства доцільно здійснити за наступними напрямками: правове визначення уніфікованого переліку підстав для обмеження прав на доступ до інформації з обмеженим доступом; внесення змін і доповнень до чинного законодавства України щодо регулювання правовідносин стосовно збирання, зберігання, поширення, використання інформації з обмеженим доступом; конкретизація правових норм щодо підстав відповідальності за порушення законодавства з питань безпеки інформації; створення системи страхування інформаційних ризиків тощо;

– твердження, що основною метою прийняття Інформаційного кодексу України можна визначити те, що він повинен врегулювати приватноправові відносини і не буде стосуватися інформації про діяльність органів місцевого самоврядування та інших органів державної влади;

– положення, що ще однією перешкодою на шляху прийняття кодексу є те, що інформаційне право, джерелом якого повинен стати даний кодекс, являє собою досить нову галузь права, яка перебуває на етапі свого розвитку;

– пропозиції, рекомендації та їх обґрунтування щодо розділів у частинах проекту Інформаційного Кодексу України та особлива увага звертається на його структуру.

дістали подальшого розвитку:

– наукові теоретично-правові положення щодо співвідношення права на доступ до інформації з іншими інформаційними правами людини й громадянина («свобода слова» та «право на інформацію»);

– обґрунтування концептуальних підходів до визначення поняття «інформація» та акцентування уваги на тому, що воно потребує нового сучасного підходу й переосмислення, у тому числі в юриспруденції, для цього на науковому рівні слід активізувати дослідження в таких сферах, як філософія права, правова інформатика, семантика, національно-безпекознавство та інших суміжних наук у комплексі, з метою прийняття та закріплення його уніфікованого визначення в Інформаційному кодексі України;

– загальнотеоретичні підходи до розуміння інформації та розвинено визначення інформації;

– теоретично-правові положення щодо складових інформації з обмеженим доступом, а саме: конфіденційна, службова, таємна інформація та комерційна таємниця;

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в дисертації положення, висновки та пропозиції з права на доступ до інформації можуть бути застосовані як у правотворчості, зокрема, стосовно кодифікації законодавства України про інформацію, так і в його правозастосуванні та правовій науці й освіті:

– у *нормотворчій діяльності* – при розробленні проекту Інформаційного Кодексу України, удосконаленні відповідних законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють суспільні інформаційні відносини, при

гармонізації й уніфікації українського законодавства, яким закріплюється право на доступ до інформації з міжнародним правом, а також уніфікації із законодавством інших країн;

– у *правозастосовній діяльності* – при реалізації юридично значимих норм правил поведінки, що регулюються на рівні законодавства, та підзаконних нормативно-правових актів в Україні, класифікації та кваліфікації правовідносин;

– у *науково-дослідній діяльності* – для подальшого проведення теоретичних пошуків щодо вирішення проблем закріплення права людини та громадянина на доступ до інформації й забезпечення його реалізації, розширення методологічної бази теорії інформаційного права, державної інформаційної політики, правовідносин щодо гарантій, підтримання інформаційної безпеки людини, суспільства, держави, відносин у міжнародному співтоваристві як складової національної та міжнародної безпеки;

– у *навчальному процесі* – при підготовці підручників, навчальних посібників з таких дисциплін, як: «Інформаційне право», «Інформаційна політика», «Правове регулювання інформаційної діяльності», «Інформаційне право окремих країн», «Міжнародне інформаційне право», «Державне управління в інформаційній сфері суспільства», «Інформаційна безпека» та інших. Результати дослідження можуть бути застосовані при викладанні цих та інших навчальних дисциплін, а також для організації підвищення рівня правової освіти й культури населення в цілому, а також політиків, законотворців, державних службовців, суддів, підприємців та інших як складових суб'єктів суспільства.

Апробація результатів дисертації. Основні положення роботи, висновки, рекомендації, пропозиції до чинного законодавства оприлюднені на міжнародних та науково-практичних конференціях, зокрема: «Содержание права человека и гражданина на доступ к информации» (Молдова, 2013 г.), «Вплив юридичної науки на розвиток міжнародного та національного законодавства» (Харків, 2012 р.), «Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та напрями розвитку» (Запоріжжя, 2012 р.), «Правові та політичні проблеми сучасності» (Луцьк, 2012 р.), «Інформаційні технології боротьби з тероризмом» (Київ, 2012 р.), «Імперативи розвитку цивілізації» (Київ, 2013 р.), «Проблеми державного будівництва в Україні» (Київ, 2013 р.).

Наукові публікації. Основні результати дослідження – положення, висновки, пропозиції, практичні рекомендації відображені в одинадцяти наукових статтях, із них п'ять – опубліковані у виданнях, що визначені як фахові з юридичних дисциплін, у тому числі в одному зарубіжному науковому виданні. Також основоположні результати досліджень викладені у п'яти тезах доповідей, виданих за матеріалами науково-практичних конференцій та в інших виданнях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатку. Загальний обсяг дисертації становить 247 сторінок друкованого тексту, з них використаних джерел – 33 сторінки (300 найменувань).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

Розділ 1 «Теоретико-правові засади права на доступ до інформації» складається з трьох підрозділів, у яких досліджено систему знань щодо теоретично-правових (методологічних і на їх основі – методичних) засад права на доступ до інформації з екстраполяцією на відповідні види діяльності щодо неї на основі огляду наукових публікацій та їх реалізації в окремих нормативно-правових актах, особливо з концентрацією уваги на положеннях Конституції України та системоутворюючих галузі публічно-правового регулювання – Законах України «Про інформацію» та «Про доступ до публічної інформації».

У підрозділі 1.1 «Історіографічний аналіз досліджень права на доступ до інформації» досліджується генезис наукової думки щодо права на доступ до інформації. В історичному аспекті зазначається також, що в українській науці інформаційного права відсутнє узагальнене розуміння даного права, а також немає комплексного дослідження та обґрунтованих пропозицій стосовно його реалізації. Незважаючи на дослідження, присвячені різноманітним інформаційним правам, праву на доступ до інформації в цих роботах приділено недостатньо уваги. У проаналізованих працях висвітлені лише окремі аспекти цього фундаментального права, а в публікаціях, що безпосередньо присвячені доступу до інформації, розглядаються переважно практичні проблеми, пов'язані з реалізацією права на доступ до неї, і майже не аналізуються теоретичні засади цього права. У більшості українських досліджень автори ототожнюють право на доступ до інформації з правом на інформацію (В.А. Ліпкан, Ю.Є. Максименко, В.М. Желіховський, Є.В. Петров), або розглядають його як одне з правомочностей останнього (І.В. Арістова, Б.А. Кормич та ін.). На нашу думку, право на доступ до інформації потрібно розглядати як окремий вид інформаційних прав. Здійснений комплексний аналіз наукових робіт, законодавства та правозастосовної практики дозволив виявити недоліки та прогалини в практиці застосування існуючих нормативно-правових актів, окреслити перспективи подальшого розвитку інформаційного законодавства у сфері права на доступ до інформації.

Висновується, що більшість дослідників у своїх наукових працях за проблематикою теми визначають необхідність подальшої теоретичної розробки щодо удосконалення законодавства про інформацію.

На основі проведеного етапу дослідження автор приєднується до позиції тих авторів, які акцентують увагу на необхідності виокремлення права на доступ до інформації як самостійного інформаційного права.

У підрозділі 1.2 «Методологічні засади дослідження права на доступ до інформації» досліджується поняття права на доступ до інформації, методологічні підходи й методи, за допомогою яких здійснювалось дослідження.

Важливим і необхідним етапом процесу наукового пізнання є правильний, обґрунтований вибір методології та методів дослідження. Методологічна основа будь-якого дослідження загалом, так і даного зокрема, складається з сукупності наукових методів, які, комплексно застосовуючись, вирішують поставлені завдання й мету дослідження. Тим більше, що інформаційне законодавство України є складною системою, в якій галузі та інститути містять норми різних

галузей права або створюються на підґрунті інституту чи підгалузі адміністративного, цивільного, кримінального тощо права.

Розкриття питання методологічних засад дослідження права на доступ до інформації, дозволяє дійти деяких висновків: право на доступ до інформації як правовий феномен є об'єктом наукового розгляду; досліджуючи інформаційне законодавство України, слід враховувати його перманентну динаміку, мінливість, нестабільність, історію розвитку тощо; вивчаючи систематизацію інформаційного законодавства України, необхідно брати до уваги плюралізм її гіперзв'язків з іншими правовими феноменами та загалом із соціально-економічним, політичним, культурним тощо розвитком країни; лише системне використання методологічних підходів і методів дослідження сприятимуть об'єктивному, всебічному, повному та достовірному розкриттю предмета даної наукової роботи. Висновується, що нерозробленість, дискусійність окремих аспектів систематизації інформаційного законодавства України зумовлює необхідність здійснення ретельного комплексного вивчення даного феномена, яке має проводитись із використанням діалектичного, історичного, системного, структурно-функціонального, логіко-семантичного та герменевтичного методів.

У підрозділі 1.3 «Поняття та зміст права на доступ до інформації» зазначається, що в науковій літературі недостатньо опрацьовано питання змісту права на доступ до інформації, оскільки автори по-різному визначають зміст та обсяг цього фундаментального права, через що вони й досі не є концептуалізованими в рамках інформаційного права. Ще одним аспектом даної проблеми виступає відсутність уніфікованого визначення на національному та універсальному рівнях даного поняття. Акцентовано увагу на розрізненні таких понять, як «право на доступ до інформації», «свобода слова» та «право на інформацію». Поняття «доступ до інформації» входить до змісту поняття «свобода слова» як один із елементів, а саме отримання (пошук) інформації відповідними суб'єктами. Поняття «право на доступ до інформації» використовується в чинному законодавстві України, однак законодавче його визначення відсутнє, що призводить до колізій, які почасти доводиться вирішувати в судовому порядку. Здійснений нами контент-аналіз, де мультиплікандом виступала терміносполука «право на доступ до інформації» уможливив резюмувати про використання термінів, суміжних із даним поняттям: «отримання можливості обробляти інформацію», «порядок одержання, використання, поширення і зберігання інформації», «надання дозволу на ознайомлення з інформацією». Саме зазначені конструкції доцільно використати при формуванні визначення поняття «доступ до інформації». Доступ до інформації є самостійним інформаційним правом, яке передбачає можливість для учасників інформаційних відносин вільно одержувати, використовувати, поширювати та зберігати відомості, необхідні для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів, здійснення завдань і функцій. Саме це становить сутність і внутрішню особливість даного права – його зміст.

Розділ 2 «Сучасний стан реалізації права на доступ до інформації» складається із двох підрозділів. Мета цього розділу дослідження – формування

комплексу знань щодо концептів (концептуальних підходів) до права людини та громадянина на доступ до інформації.

У підрозділі 2.1 *«Право на доступ до інформації як елемент правового статусу людини і громадянина»* розглядаються окремі аспекти права на доступ до інформації. Серед них розуміння права на доступ до інформації в активному та пасивному аспектах. Зазначається, що право фізичних осіб на доступ до інформації, як і інших суб'єктів права, реалізується з урахуванням їх загального правового статусу. Також звертається увага на те, що використання в Модельному законі про інформатизацію, інформацію та захист інформації, а також Законі України «Про доступ до публічної інформації» замість поняття «режим доступу» терміну «категорії доступу» є недоречним. Після проведення етимологічного аналізу вищезазначених понять, наголошено, що доречнішим і більш відповідним контексту виступає поняття «режим доступу». У складі права на доступ до інформації виділено такі правомочності: право доступу до документів та інших матеріалів, інформаційних ресурсів та інформаційних систем; право на звернення за інформацією до певних суб'єктів; право отримувати інформацію від конкретних суб'єктів; право фіксувати інформацію, у тому числі за допомогою технічних засобів; право на відтворення інформації; право на доведення інформації до конкретних суб'єктів через її опублікування, а також поширення через мережі обміну даними, передачі через засоби масової інформації в режимі повідомлень; право на отримання консультації з питань доступу до інформації. Запропоновано з метою створення дієвого механізму реалізації права на доступ до інформації закріпити вищезазначені правомочності на рівні національного законодавства. З метою закріплення права на доступ до інформації, необхідним є визначення кола тих суб'єктів, які будуть ним наділені, беручи до уваги такі характеристики як громадянство, зайняття певної посади тощо. Автором здійснено аналіз суб'єктів права на доступ до інформації, зацентровано увагу на недоцільності вилучення держави з цього переліку.

У підрозділі 2.2 *«Порядок доступу до інформації з обмеженим доступом»* розглядаються її основні характеристики та класифікаційні ознаки. Встановлено, що інформація з обмеженим доступом як правовий феномен у вітчизняній інформаційній науці є доволі новим і не розробленим достатньою мірою явищем. Також було зазначено про неоднозначне розуміння базових понять, які використовуються при висвітленні цієї проблеми, і наголошено на необхідності формування консенсуального категорійно-понятійного апарату системи, основу якої складатимуть категорійні ряди (зокрема, при визначенні конфіденційної, таємної, службової, комерційної таємниці тощо). Узагальнивши запропоновані підходи до розуміння інформації з обмеженим доступом, висновується необхідність виділення вузького та широкого розуміння. Відсутність законодавчого визначення поняття інформації з обмеженим доступом, її видів, наявність значної кількості суперечностей між окремими нормативно-правовими актами щодо процедури, строків і переліку відомостей, які не можна відносити до інформації з обмеженим доступом, і тих, які дозволено, недосконалість інформаційного деліктного законодавства та нечітке визначення відповідальних державних інституцій у цій сфері негативно впливають на рівень

захисту й охорони інформації з обмеженим доступом, зокрема, на інформаційно-правовий режим такої інформації. У зв'язку з чим дослідження потребують окремої уваги розвідки не лише адміністративно-правового, а й інформаційно-правового режиму інформації з обмеженим доступом, що є актуальною проблематикою для сучасної юридичної науки.

Розділ 3 «Напрями удосконалення правового регулювання права на доступ до інформації» складається з трьох підрозділів. На основі положень, викладених у попередніх розділах дослідження, пропонуються конкретні пропозиції та рекомендації щодо кодифікації законодавства України про інформацію, формування моделі проекту Інформаційного Кодексу України. При цьому основна увага концентрується на конструктивному критичному аналізі різних наукових позицій щодо структурування проекту Інформаційного Кодексу України.

У підрозділі 3.1 *«Сучасні тенденції розвитку інформаційних відносин у сфері доступу до інформації»* зазначається, що для забезпечення повної реалізації права на доступ до інформації необхідно вичерпно визначити обсяг правомочностей та коло осіб, на яких воно розповсюджується. Незважаючи на те, що основні інформаційні права і свободи людини й громадянина закріплені низкою нормативно-правових актів, але підстави їх можливого обмеження і прямі обмеження, що визначені там же, найчастіше не збігаються між собою. Варто підготувати уніфікований перелік засад для обмежень і випадків прямого обмеження прав і свобод із наступним внесенням змін у Конституцію України та при розробці проекту і прийнятті Інформаційного Кодексу України. Класифікація інформації є невичерпною та потребує доповнення, яке повинне бути здійснене в законодавчому порядку, з метою можливості правового врегулювання всіх сфер інформаційних правовідносин. Ознака цінності не може бути використана при характеристиці всіх видів інформації. Запропоновано внести до найсуттєвіших ознак інформації всебічність та об'єктивність, окрім неправомірного обмеження права на доступ до інформації, також слід зазначити і про «спіраль мовчання». Серед проблем забезпечення доступу до інформації виділено джерела її отримання та форми подання. Обґрунтовано думку про потребу створення інформаційних ресурсів для осіб з обмеженими можливостями як повноцінних суб'єктів права на доступ до інформації. Зазначено про необхідність створення механізму контролю над інформацією ще до її поширення, а також висвітлення його в законодавстві.

У підрозділі 3.2 *«Міжнародний досвід правового регулювання права на доступ до інформації»* визначається авторське бачення інституціоналізації окремих груп правовідносин в Україні. Зазначається, що вони має вже певні напрацювання, що знайшло відображення в опублікованих працях вітчизняних дослідників інформаційного права як сфери суспільних відносин та як напряму наукових досліджень. Підкреслюється, що в теорії інформаційного права вже напрацьовано структурні ознаки інститутів інформаційного права, що допомагає сформулювати їх у певні розділи та екстраполювати на конституювання частин у проекті Інформаційного Кодексу України. На основі дослідження національного інформаційного законодавства окремих зарубіжних країн та нормативно-правових

актів (регулюють інформаційні відносини), прийнятих міжнародними інституціями, виділено основні засади міжнародно-правового регулювання інформаційних відносин: розвиток інформаційних відносин обумовлює все більшу увагу міжнародних інституцій; міжнародне інформаційне законодавство має значний вплив на національне інформаційне законодавство та характеризується все більшою взаємозалежністю; міжнародні норми, які приймають ООН та РЄ, щодо міжнародних норм інших інституцій набувають вирішального значення при формуванні національного інформаційного законодавства; здебільшого національне інформаційне законодавство корелюється із загальними світовими тенденціями розвитку міжнародних правових норм і стандартів у цій галузі; у багатьох країнах світу розроблено спеціальні програми розбудови інформаційної інфраструктури, спрямовані на об'єднання в єдиний інформаційний простір і створення уніфікованої законодавчої бази, але, зважаючи на потенціал конкретної країни; національне інформаційне законодавство має розгалужений характер, що потребує його систематизації; найбільш уніфікованою з міжнародними стандартами є та частина національного інформаційного законодавства, що закріплює правові засади права на інформацію; серед основних міжнародних тенденцій є створення етичних кодексів у конкретних галузях інформаційної сфери. Міжнародна спільнота приділяє значну увагу правовому регулюванню інформаційних відносин. Як самостійний учасник міжнародних відносин Україна має враховувати міжнародні тенденції в цьому контексті й запозичувати позитивний досвід встановлення правових стандартів у цій сфері відповідно до власних національних інтересів.

У підрозділі 3.3 «Шляхи підвищення ефективності правового регулювання права на доступ до інформації в Україні» зазначено, що на сьогодні залишається актуальною проблема вдосконалення інформаційного законодавства України, приведення інформаційних відносин у відповідність із конструктивними європейськими і світовими стандартами, які можуть бути використані та імplementовані в Україні з урахуванням реалізації українських національних інтересів. Увага акцентується на наявності в літературі п'яти основних підходів до вирішення даного завдання: 1) прийняття Інформаційного кодексу, яким буде передбачений порядок доступу до інформації; 2) розроблення спеціального закону про право на доступ до інформації; 3) створення нової редакції закону про інформацію; 4) прийняття спеціальних законів, які б визначали доступ до інформації певного виду, наприклад, закону про доступ до правової інформації, закону про доступ до екологічної інформації, закону про доступ до інформації персонального характеру; 5) передбачення процедури доступу до інформації в Кодексі загальних адміністративних процедур. Визначено, що процес удосконалення правового забезпечення права на доступ до інформації гальмує невизначеність фахівців щодо шляху реформування законодавства у сфері доступу до інформації; небажання органів влади визнати, що створити закон, який стане законодавчою гарантією права на доступ до інформації, послуговуючись при цьому радянською концепцією розуміння інформаційної безпеки держави, є нездійсненним завданням. Забезпечити інформаційну безпеку як елемент національної безпеки – це найперше означає

реалізувати право на доступ до інформації про діяльність органів державної влади. Інкорпорація відіграватиме функцію обліку нормативно-правового матеріалу, а консолідація започаткуватиме процес подальшої кодифікації.

Зазначено про проблематичність правового регулювання відносин при реалізації права на доступ до інформації пов'язана з «розпорошеністю», неструктурованістю і загальною несистемністю норм інформаційного права. Як шляхи підвищення ефективності правового регулювання права на доступ до інформації в Україні запропоновано прийняти Інформаційний кодекс України, в якості основоположного нормативного акту у сфері регулювання інформаційних правовідносин та права на доступ до інформації. А також окремо виділити право юридичних осіб на доступ до інформації, оскільки вони, при здійсненні своєї діяльності використовують інформацію, яка є в розпорядженні органів публічної влади, введенні посади безпекового омбудсмена та, як окремої судової установи – третейського інформаційного суду, оскільки, як виходить із зарубіжної практики, існування такого типу установи сприяє вирішенню спорів в інформаційній сфері.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі відпрацьовано теоретичну частину дослідницької роботи й отримано особисто автором науково обґрунтовані результати, які у сукупності розкривають наукову сутність розробки щодо авторського доповнення визначень термінів, положень і пропозицій, скоординованих на запровадження сукупності заходів з удосконалення правового регулювання права на доступ до інформації.

У роботі також досліджено специфіку права на доступ до інформації, сформульовано висновки, пропозиції та рекомендації, які полягають у розв'язанні зазначеної проблеми:

1. Здійснено історіографічний аналіз розвідок з права на доступ до інформації та визначено, що, незважаючи на наявність досліджень, присвячених різноманітним інформаційним правам, праву на доступ до інформації в цих роботах приділено недостатньо уваги. У зазначених працях висвітлені лише окремі аспекти цього фундаментального права, а в публікаціях, що безпосередньо присвячені доступу до інформації, розглядаються переважно практичні проблеми, пов'язані з реалізацією права на доступ до неї, і майже не аналізуються теоретичні засади цього права. Основною проблемою є те, що автори по-різному визначають зміст та обсяг цього фундаментального права. Ще однією проблемою, яка виникає при аналізі поняття та змісту «права на доступ до інформації», є відсутність уніфікованого визначення на національному й універсальному рівнях, а також існує нагальна потреба визначення його місця в системі права.

2. Зазначено, що доступ до інформації у суб'єктивному розумінні – гарантована державою можливість фізичних, юридичних осіб і держави (державних органів) вільно одержувати відомості, необхідні їм для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів, здійснення завдань і функцій, що не порушує права, свободи і законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб». В об'єктивному розумінні доступ до інформації – сукупність

правових норм, що регламентують суспільні інформаційні відносини щодо одержання їх учасниками відомостей, необхідних їм для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів, здійснення завдань і функцій. Джерело становлення права на доступ до інформації є природнім, проте його виникнення та оформлення, а також подальша конкретизація відбувалася в міру розвитку інформаційного суспільства і цей процес триває і на даний момент.

3. Законодавство України при використанні термінів, суміжних до поняття «доступ до інформації», містить конструкції «отримання можливості обробляти інформацію», «порядок одержання, використання, поширення і зберігання інформації», «надання дозволу на ознайомлення з інформацією», але вони є його складовими. Право на доступ до інформації – це закріплене в Конституції право людини (іноземця чи особи без громадянства) та громадянина на отримання (одержання) інформації від органів державної влади, шляхом доступу до офіційних документів, інформаційних ресурсів чи систем, або через опублікування її в офіційних виданнях». Також право на доступ до інформації є предметом інформаційно-правового регулювання, а змістом «права на доступ до інформації» є сукупність норм, які містяться в Конституції та інших нормативно-правових актах і спрямовані на встановлення прав та обов'язків стосовно доступу до інформації. Узагальнивши вищезазначені поняття, зазначимо, що вони є складовими одного права на інформацію, під яким розуміється право кожного вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір.

4. Аргументовано положення про те, що право фізичних осіб на доступ до інформації, як і інших суб'єктів інформаційного права, реалізується з урахуванням їх загального правового статусу. Право на доступ до інформації розглянуто в двох аспектах – активне та пасивне. Активне право на доступ до інформації – можливість доступу, тобто вчинення певних, передбачених законом дій, які спрямовані на отримання необхідної інформації, здійснення цього права може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя, а пасивне право доступу – це можливість особи отримувати інформацію, не вчиняючи жодних цілеспрямованих дій (реклама в метрополітені, на біг-бордах та ін.).

5. Порядок доступу до інформації з обмеженим доступом визначаємо, беручи до уваги її загальну характеристику. Інформація з обмеженим доступом визначена як правовий феномен у вітчизняній інформаційній науці та є доволі новим і не розробленим достатньою мірою явищем. Найбільш дискусійними досі залишаються дослідження, спрямовані на формування категорійно-понятійної системи та неоднозначне розуміння базових понять, які використовуються при висвітленні цієї проблеми, а також необхідність формування консенсуального категорійно-понятійного апарату системи, основу якої складатимуть категорійні ряди.

6. Беручи до уваги сучасний стан українського законодавства у сфері доступу до інформації, слід констатувати, що існують такі механізми: контролю за реалізацією цього права; оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності щодо доступу до інформації; притягнення до відповідальності посадових осіб за недотримання чинного законодавства, що регулює відносини у сфері забезпечення доступу до інформації та ін.

7. Міжнародне інформаційне законодавство становлять спеціальні принципи й норми, які регулюють права та обов'язки суб'єктів процесу міжнародного обміну інформацією, інформаційними продуктами, ресурсами й технологіями та реалізацію права на доступ до інформації тощо. Запропоновано міжнародний досвід правового регулювання права на доступ до інформації, а саме нормативно-правові акти, які є джерелом інформаційного права та безпосередньо закріплюють дане право, умовно розділили на наступні групи: європейське законодавство, регіональне та законодавство окремих країн. У розвинених країнах світу забезпечення доступу до публічної інформації є основним індикатором відкритості державної влади. Нині спрямованість міжнародно-правового регулювання в інформаційній сфері зводиться до закріплення стандартів права на доступ до інформації серед інших прав і свобод людини й громадянина.

8. Зміни, які потребує інформаційне законодавство України, мають базуватися на результатах фундаментальних наукових досліджень відповідних суспільних відносин, що складаються в Україні, котрі мають здійснюватися в рамках наукових шкіл інформаційного права та шляхом формування епістемологічних інформаціологічних спільнот. Також для кожного з видів інформації з обмеженим доступом повинен існувати конкретний правовий режим, включаючи режим доступу. Суперечності законодавства щодо визначення конфіденційної інформації, таємної та службової інформації мають бути вирішеними. Захист інформації з обмеженим доступом повинен відповідати інтересам не лише держави та суспільства, а й конкретної особистості, тобто відповідати вимогам розумного балансу інтересів особи, суспільства й держави в інформаційній сфері. Для забезпечення повної реалізації права на доступ до інформації необхідно вичерпно визначити обсяг правомочностей та коло осіб, на яких воно розповсюджується. Варто підготувати уніфікований перелік засад для обмежень і випадків прямого обмеження права на доступ до інформації із наступним внесенням змін у Конституцію України та при розробці проекту і прийнятті Інформаційного Кодексу України. До найсуттєвіших ознак інформації також слід віднести всебічність та об'єктивність; окрім неправомірного обмеження права на доступ до інформації, також зазначено і про так звану «спіраль мовчання», коли мас-медіа можуть маніпулювати громадською думкою за рахунок надання слова представникам меншості і замовчування думок більшості та за допомогою якої аналізуються процеси формування та функціонування громадської думки. Саме на перетині впливу масової комунікації й зворотної реакції індивідів народжується та взаємодія, яка змінює громадську думку. Серед проблем забезпечення доступу до інформації виділено джерела її

отримання та форми подання. Обґрунтовано думку про потребу створення інформаційних ресурсів для осіб з обмеженими можливостями як повноцінних суб'єктів права на доступ до інформації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових наукових виданнях:

1. Капінус (Рудник) Л. І. Актуальні проблеми прийняття інформаційного кодексу України / Л. І. Капінус // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – № 7. – С. 59-62.
2. Капінус (Рудник) Л. И. Содержание права человека и гражданина на доступ к информации / Л. И. Капінус // Закон и жизнь : международный научно-практический правовой журнал. – Молдова, 2013. – С. 57-61.
3. Капінус (Рудник) Л. І. Проблеми вироблення уніфікованого поняття права на доступ до інформації / Л. І. Капінус // Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»: Зб. Наук. Пр. – К. : НАУ, 2013. – № 1 (26) – С. 41-46.
4. Капінус (Рудник) Л. І. Доступ до інформації з обмеженим доступом: проблеми вироблення уніфікованих дефініцій / В. А. Ліпкан, Л. І. Капінус // Публічне право. Науково-практичний юридичний журнал. – Ужгород, 2013. – № 4 (12). – С. 45-54.
5. Капінус (Рудник) Л. І. Право на доступ до інформації як елемент правового статусу людини та громадянина / Л. І. Капінус // Підприємництво, господарство і право. – 2014. – № 1. – С. 53-57.

Матеріали конференцій:

6. Капінус (Рудник) Л. І. Право людини та громадянина на інформацію: плани та реальність / Л. І. Капінус // Вплив юридичної науки на розвиток міжнародного та національного законодавства: міжнар. наук.-практ. конф.: 12-13 квіт. 2012 р. – тези доп. – Х., 2012. – С. 44-46.
7. Капінус (Рудник) Л. І. Актуальні проблеми прийняття інформаційного кодексу України / Л. І. Капінус // Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та напрями розвитку: міжнар. наук.-практ. конф. :30 трав 2012 р., тези доп., Запоріжжя, 2012. – С. 35-38.
8. Капінус (Рудник) Л. І. Проблеми визначення поняття права на доступ до інформації / Л. І. Капінус // Правові та політичні проблеми сучасності : наук.-практ. конф., 22 квіт. 2012 р. – тези доп. : Луцьк, 2012. – С. 27-30.
9. Капінус (Рудник) Л. І. Інформаційний тероризм та дотримання права людини та громадянина на доступ до інформації / Л.І. Капінус // Інформаційні технології боротьби з тероризмом : міжнар. матер. наук.-практ. конф.:15 лип. 2012 р., тези доп. – К., 2012. – С. 14-17.
10. Капінус (Рудник) Л. І. Проблеми визначення поняття права на доступ до інформації / Л. І. Капінус // Проблеми державного будівництва в Україні : наук.-практ. конф.: 15-16 лют. 2014 р., тези доп. – К., 2013. – С. 73-75.

АНОТАЦІЯ

Рудник Л. І. Право на доступ до інформації. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, 2015.

Роботу присвячено дослідженню права на доступ до інформації. Здійснено історіографічний аналіз досліджень права на доступ до інформації. Визначено методологічні засади права на доступ до інформації. Проаналізовано поняття та зміст права на доступ до інформації. Уточнено право на доступ до інформації як елемент правового статусу людини й громадянина. Схарактеризовано порядок доступу до інформації з обмеженим доступом. Прослідковано сучасні тенденції розвитку інформаційних відносин у сфері доступу до інформації. Здійснено аналіз міжнародного досвіду правового регулювання права на доступ до інформації та рекомендації щодо його імплементації в національне законодавство України. Обґрунтовано пропозиції та рекомендації щодо шляхів підвищення ефективності правового регулювання права на доступ до інформації в Україні.

Ключові слова: інформаційне законодавство, інформаційне звернення, інформаційне право, інформаційний запит, інформаційні правовідносини, інформація, інформація з обмеженим доступом, категорія доступу, право на доступ до інформації, право на інформацію, режим доступу, свобода слова.

АННОТАЦИЯ

Рудник Л. И. Право на доступ к информации. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Киев, 2015.

Работа является одним из первых в отечественной теории информационного права комплексных исследований права на доступ к информации.

Диссертация посвящена отдельным вопросам урегулирования права на доступ к информации, а также основным аспектам его реализации.

На основании проведенного исследования был сделан акцент на фрагментарности работ, посвященных как информационному праву в целом, так и праву на доступ к информации, в частности.

Осуществление комплексного исследования права на доступ к информации было произведено путем использования совокупности разных методов: диалектического, исторического подходов, а также аксиологического, герменевтического, структурного, сравнительно-правового методов и метода эвристики. Внимание акцентировано на том, что сложность и неисследованность предмета диссертации требует применения вышеперечисленных методов в комплексе с целью решения поставленных задач.

Прежде всего было акцентировано внимание на отсутствии унифицированного определения права на доступ к информации, что, в свою очередь, влечет за собой неправильное его толкование и определение входящих в него правомочий. Значительное внимание уделяется аспектам создания проекта такого отраслевого, системообразующего отрасли информационного права, его публично-правового источника – Информационного Кодекса Украины, в котором важно закрепить право на доступ к информации. Обоснована необходимость выделения права человека и гражданина на доступ к информации как отдельного и самостоятельного права и возможность существования его сепаративно от таких прав как свобода слова, которое, как было аргументировано в работе, более присуще сфере средств массовой информации. Дополнительно обоснована необходимость прекращения инициирования разработки новых законопроектов и принятие новых специальных законодательных актов по фрагментарным подходам. Аргументом был приведен тот факт, что национальное законодательство Украины насчитывает около 4000 нормативно-правовых актов в информационной сфере, которые очень часто вступают в противоречия между собой. Доказана целесообразность развития законодательства по информационной сфере путем внесения изменений и дополнений в Закон Украины «Об информации», методами инкорпорации и консолидации действующих специальных институциональных законов.

Информацию с ограниченным доступом определено как правовой феномен, чего не было сделано ранее. Указано на то, что информация с ограниченным доступом включает в себя: конфиденциальную, служебную, тайную информацию и коммерческую тайну. Предложено авторское определение коммерческой тайны – информация, которая не подлежит разглашению, кроме случаев, предусмотренных законодательством, и непосредственно связана с коммерцией, а владелец или лицо, осуществляющее распоряжение ею, принимает все необходимые меры по сохранению ее целостности и секретности.

Логически обоснована необходимость определения исчерпывающего перечня оснований ограничения права на доступ к информации. Аргументировано положение о том, что к существенным признакам информации также следует отнести всесторонность и объективность. Кроме непропорционального ограничения права на доступ к информации также следует отметить и «спираль молчания», которая активно используется при «подаче» информации потребителю. Среди проблем обеспечения доступа к информации выделяем источники ее получения и формы представления. Обосновано мнение о необходимости создания информационных ресурсов для лиц с ограниченными возможностями как полноценных субъектов права на доступ к информации.

Аргументировано положение о том, что изменения, которые необходимы в информационном законодательстве Украины, должны базироваться на результатах фундаментальных научных исследований соответствующих общественных отношений, складывающихся в Украине, которые должны осуществляться в рамках научных школ информационного права и путем формирования эпистемологических информациологических сообществ. Также, для каждого из видов информации с ограниченным доступом должен

существовать конкретный правовой режим, включая режим доступа. Противоречия законодательства относительно определения конфиденциальной информации, секретной информации и служебной информации остаются до сих пор нерешенными. Акцентируется внимание на том, что защита информации с ограниченным доступом должна отвечать интересам не только государства и общества, но и конкретной личности, то есть соответствовать требованиям разумного баланса интересов личности, общества и государства в информационной сфере.

Ключевые слова: информационное законодательство, информационное обращение, информационное право, информационный запрос, информационные правоотношения, информация, информация с ограниченным доступом, категория доступа, право на доступ к информации, право на информацию, режим доступа, свобода слова.

ANNOTATION

Rudnyk L. I. Right on access to information. – Manuscript.

Thesis for the scientific degree of Candidate of Legal Sciences on specialty 12.00.07 – administrative law and procedure, financial law, informational law. – National University of Life and Environment of Science of Ukraine, Kyiv, 2015.

Thesis is dedicated to the right on access to information. Historic analyze of the researches of the right on access to information was carried out. Methodological basis of the right on access to information were defined. Notion and content of the right on access to information were analyzed. The right on access to information as an element of legal status of a person and a citizen was specified. The order of the access to information with limited access was characterized. Modern trends of development of information relations in the sphere of access to information were followed. Analyze of international experience of the legal regulation of the right on access to information was carried out and recommendations on its implementation into Ukrainian domestic legislation were offered. Proposals and recommendations on directions of improvement of the legal regulation of the right on access to information in Ukraine were grounded.

Key words: information legislation, information appeal, information law, information request, information legal relations, information, information with limited access, category of access, right on access to information, right on information, regime of access, freedom of word.